

stichten – of toch in ieder geval met volledige instemming – van zijn moeder, die zeer katholiek en pro-nationalistisch was, terwijl de vader, officier in het republikeinse leger, er eerder linkse sympathieën op nahield. Fernando Arrabal was toen net 4 jaar oud, maar het verdwijnen van zijn vader (die overigens ontsnapte in 1941, waarna er geen spoor meer van hem werd terugge-

boeken, tijdens een korte vakantie in zijn geboorteland. De opdracht leverde hem de beschuldiging van “blasfemie en belediging van het vaderland” op. Arrabal werd naar de gevangenis overgebracht, waar hij mannen trof die reeds jaren uit willekeur of om hun politieke overtuiging gevangen zaten. Arrabal kwam vlug vrij – o.a. Peter Weiss, Jean Anouilh, Samuel Beckett en

Tot 1977 situeerde de Spaanse regering hem nog onder de meest hinderlijke politieke vijanden. Nu, in de jaren '80, weigert hij nog steeds naar Spanje terug te gaan. Doch ondanks zijn afwezigheid van ongeveer 30 jaar, blijft de invloed van de Spaanse culturele traditie onmiskenbaar.

Vandaag de dag wordt ook in Span-

Fernando Arrabal – Foto Maria Cristina Orive

vonden), en het – al dan niet actieve – verraad van zijn moeder, hebben een stempel gedrukt op zijn integrale werk.

Reeds in de jaren '50, wanneer hij zijn eerste stukken schrijft, is dat het geval: zo is *Les Deux Bourreaux* een weerspiegeling van de hierboven kort geschetste familiegeschiedenis van Arrabal. (Ook zijn film *Viva la Muerte*, waarin één van de hoofdrollen vertolkt wordt door Nuria Espert, is een weergave van diezelfde autobiografie). Bovendien komt het personage van de ambivalente moederfiguur herhaaldelijk terug in Arrabals toneel, o.a. in *L'Architecte et L'Empereur d'Assyrie* – dit seizoen nog opgevoerd door het Théâtre National de Belgique in een regie van Bernard De Coster.

In zijn later “guerrillatheater” worden de kritiek op de franquistische dictatuur en de allusies op de Spaanse burgeroorlog explicieter, vooral nadat Arrabal in 1967 korte tijd gevangen zat in Carabanchel naar aanleiding van een opdracht, door hem geschreven in één van zijn

Eugène Ionesco ijverden voor zijn vrijlating – , en besloot via een theaterhappening het leven in de franquistische gevangenschappen, met al zijn frustraties, angsten en beklemmende benauwdheid, weer te geven. Zo creëerde hij *...Et ils passèrent des Menottes aux Fleurs*. (De titel is ontleend aan een uitspraak van Federico García Lorca). Deze happening kreeg op de meeste plaatsen waar hij werd “gecelebreerd”, en dan vooral in de Verenigde Staten, fantastische kritieken en hij werd door het publiek beschreven als een onvergetelijke en indringende ervaring. Dit was ook het geval voor de opvoeringen in het Théâtre de Poche in Brussel; in Gent bracht het stuk de acteurs en de directie van theater Arena (seizoen 1971-1972) voor de rechter. *La Ballade du Train Fantôme* handelt eveneens over de burgeroorlog, over Franco, maar ook over de post-Franco periode.

Arrabal werd in zijn geboorteland lange tijd doodgezwegen, en zijn theater werd er niet opgevoerd.

je zelf toneel gemaakt rond de Spaanse burgeroorlog: zo behandelde *Las bicicletas no son para el Verano* van Fernando Fernán Gómez – voor één der eerste keren – het conflict in een republikeinse optiek. Het stuk was een groot succes, wat bewijst dat de hele problematiek van de burgeroorlog in Spanje een actueel probleem gebleven is. Het is iets waar Spanje zich nog steeds van moet bevrijden, want onder de dictatuur kreeg het land geen kans om het te verwerken. Bovendien werden gedurende tientallen jaren de franquistische waarden agressief opgedrongen, en zijn die inmiddels verankerd geraakt. Misschien is nu echter de tijd eindelijk rijp voor de mentaliteitsverandering, die al in Federico García Lorca's ogen – vijftig jaar geleden – noodzakelijk was.

Monique Spithoven

(*) Angel Berenguer, *L'Exil et la cérémonie*. Paris, Christian Bourgois, 1977.